

Олеся Л. Тоцька

СТРУКТУРА УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У КАНАДІ Й УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті досліджено структуру доходів і витрат університетів Канади й України. Проведено порівняльний аналіз фінансових даних канадських й українських університетів. Зроблено пропозиції щодо активнішого залучення до фінансування діяльності українських університетів коштів обласних і міських бюджетів для виконання фундаментальних і прикладних досліджень, наукових розробок тощо. Вказано на необхідність активізації міжнародної діяльності університетів за рахунок виконання міжнародних проектів із залученням коштів іноземних організацій, а також розробки ефективної маркетингової політики.

Ключові слова: Канада, Україна, університет, доходи, витрати, структура.

Табл. 3. Рис. 2. Літ. 12.

Олеся Л. Тощкая

СТРУКТУРА УНИВЕРСИТЕТСКИХ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ В КАНАДЕ И УКРАИНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

В статье исследована структура доходов и расходов университетов Канады и Украины. Проведен сравнительный анализ финансовых данных канадских и украинских университетов. Сделаны предложения относительно более активного привлечения к финансированию деятельности украинских университетов средств областных и городских бюджетов для выполнения фундаментальных и прикладных исследований, научных разработок и т.п. Показано необходимость активизации международной деятельности университетов за счет выполнения международных проектов с привлечением средств иностранных организаций, а также разработки эффективной маркетинговой политики.

Ключевые слова: Канада, Украина, университет, доходы, расходы, структура.

Olesia L. Totska¹

STRUCTURE OF UNIVERSITY REVENUES AND EXPENDITURES IN CANADA AND UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS

The article investigates the structure of revenues and expenditures of universities in Canada and Ukraine. The comparative analysis of financial data of Canadian and Ukrainian universities is conducted. Suggestions to enhance the investments from local regional and municipal budgets into the development of fundamental and applied researches, scientific developments etc. A focus is made on the need to foster international activity of universities through the implementation of international projects attracting funding by foreign organizations, as well as the development of effective marketing policies.

Keywords: Canada, Ukraine, university, revenues, expenditures, structure.

Постановка проблеми. Фінансування вищої освіти в різних країнах світу іноді досить значно відрізняється. Причому зміни спостерігаються не тільки в сумах отриманих і витрачених вищими навчальними закладами коштів, але й їхній структуризації, тому цікаво провести порівняльний аналіз структури доходів і витрат українських і зарубіжних вишів, зокрема канадських.

¹ Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні окремі фінансові аспекти діяльності канадських університетів досліджували Н. Видишко [2], О. Комарчин [3], О. Кундицький [4], В. Муравська [5], А. Олексин [6], І. Панченко [7], О. Свінцов [8], І. Скоропад [3], Г. Чекаловська [9], Л. Яременко [10] та ін., які розглянули мету, структуру й особливості фінансування та практичного спрямування вищої професійної освіти в Канаді [2], державні видатки на освіту країн-лідерів рейтингу за індексом розвитку людського потенціалу [3], питому вагу фактичних видатків на освіту в загальній сумі видатків бюджету за 1982–2000 рр. в різних країнах світу [4], стан і тенденції витрат на вищу освіту в Україні та за кордоном [5], частку плати за навчання в бюджеті вищої освіти різних країн [6], частку державного фінансування вищої освіти в розвинених країнах [7], особливості вищої освіти в різних країнах світу [8], проаналізували стан і тенденції фінансування вищої освіти в зарубіжних країнах [9], охарактеризували економіку вищої школи зарубіжних країн у сучасних умовах господарювання [10] тощо.

Невирішені частини проблеми. Однак, незважаючи на досить широкий спектр висвітлення проблеми, цими авторами не було проаналізовано структуру доходів і витрат університетів Канади та України.

Метою дослідження є аналіз показників, які характеризують структуру фінансування канадських та українських вишів.

Основні результати дослідження. Насамперед варто розглянути структуру загального доходу та витрат університетів і коледжів Канади (рис. 1).

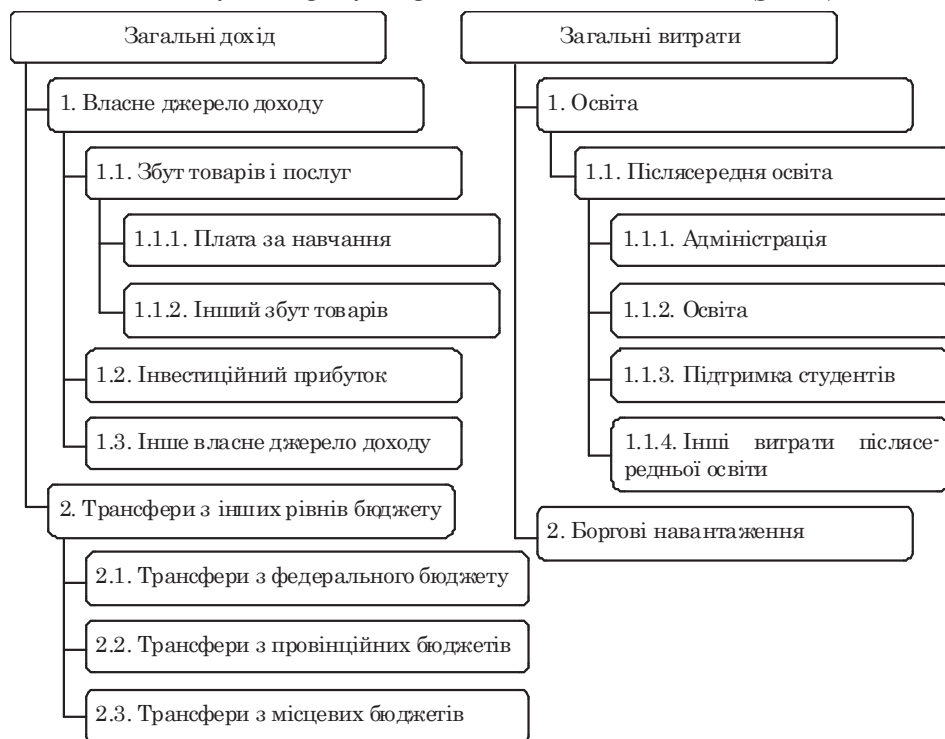

Рис. 1. Структура доходу й витрат університетів і коледжів Канади, розроблено за [12]

Загальний дохід канадських ВНЗ складається з двох основних частин: 1) власне джерело доходу (збут товарів і послуг; інвестиційний прибуток; інше власне джерело доходу); 2) трансфери з інших рівнів уряду (федерального, провінційних і місцевих). Загальні витрати також мають дві основні складові: 1) освіта; 2) боргові навантаження (рис. 1).

Для визначення вагомості кожної з цих частин у загальній сумі доходу або витрат університетів і коледжів Канади варто проаналізувати статичні дані за 2005–2009 рр. із сайту «Статистика Канади» (табл. 1). Слід зазначити, що закінчення фінансового року в Канаді відбувається 31 березня.

Як видно з табл. 1, у 2005 р. спостерігався дефіцит бюджетів канадських ВНЗ на суму 125158 тис. CAD, а у 2006–2009 рр. – перевищення доходу над видатками (від 240808 тис. CAD у 2006 р. до 532978 тис. CAD у 2008 р.).

В аналізованому періоді найбільшу частину загального доходу вишів Канади становили трансфери з інших рівнів бюджету (від 54,77% у 2005 р. до 55,47% у 2007 р.). З них найвагоміша частка належала трансферам з провінційних бюджетів (від 45,60% у 2005 р. до 46,49% у 2007 р.); значно менше – трансферам з федерального бюджету (від 8,87% у 2007 р. до 9,29% у 2006 р.). Частина надходжень з місцевих бюджетів була надзвичайно малою – від 0,09% у 2005 р. до 0,12% у 2008 році.

Трохи менше половини загального доходу канадських ВНЗ становило власне джерело (від 44,53% у 2007 р. до 45,23% у 2005 р.). Його найвагоміша частка належала збуту товарів і послуг (від 34,31% у 2007 р. до 35,68% у 2005 р.); значно менша – іншому власному джерелу доходу (від 7,32% у 2007 р. до 7,56% у 2008 р.). Частина інвестиційного прибутку була незначною – від 2,19% у 2005 р. до 2,98% у 2008 році. Плата за навчання протягом усього періоду становила приблизно п'яту частину всіх доходів.

Щодо загальних витрат, то їхню левову частку становила освіта – щорічно майже 98%, в тому числі в порядку спаду: освіта (від 47,66% у 2008 р. до 48,13% у 2005–2006 рр.); інші витрати післясередньої освіти (від 25,05% у 2008 р. до 27,15% у 2005 р.); адміністрація (від 18,16% у 2005 р. до 20,51% у 2008 р.); підтримка студентів (від 3,48% у 2005 р. до 3,74% у 2008 р.). А частина боргових навантажень складала щорічно приблизно 2%.

Для деталізації проаналізованої інформації наведемо дані з річної фінансової декларації одного з п'яти найбільших канадських університетів – Альбертського університету за 31 березня 2012 р. (табл. 2).

Як видно з табл. 2, у цьому ВНЗ власне джерело доходу й трансфери з інших рівнів бюджету співвідносяться як 43,89% до 56,11%, тобто так само, як у середньому по Канаді (44,90% до 55,10%). Найбільші розбіжності в доходах (у межах 6–7%) існують за такими групами, як збут товарів і послуг, інше власне джерело доходу. Щодо видатків, то в цьому університеті значно більші витрати на адміністрацію й значно менші на освіту та інші витрати післясередньої освіти, ніж загалом по Канаді.

Для порівняння проаналізуємо структуру кошторису бюджетних установ України, до яких відносяться й університети (рис. 2).

Надходження українських ВНЗ, як і доходи канадських вишів, складаються з двох основних частин: 1) надходження коштів із загального фонду бюд-

Таблиця 1. Доходи й витрати університетів і коледжів Канади*

	2005		2006		2007		2008		2009	
	тис. CAD	%	тис. CAD	%	тис. CAD	%	тис. CAD	%	тис. CAD	%
Загальний дохід	29484455	100,00	31296336	100,00	33442589	100,00	36219454	100,00	37441581	100,00
Власне джерело доходу	13336261	45,23	14074771	44,97	14891573	44,53	16244024	44,85	16779804	44,82
Збут товарів і послуг	10520144	35,68	10938828	35,02	11473607	34,31	12429235	34,32	12897731	34,45
Плати за навчання	6152681	20,87	6416268	20,50	6784499	20,29	7405380	20,45	7681008	20,51
Інший збут товарів і послуг	4367463	14,81	4542559	14,51	4689108	14,02	5023855	13,87	5216723	13,93
Інвестиційний прибуток	645905	2,19	818219	2,61	971183	2,90	1078078	2,98	1100739	2,94
Інше власне джерело доходу	2170212	7,36	2297724	7,34	2446782	7,32	2736711	7,56	2781334	7,43
Трансфери з інших рівнів бюджету	16148194	54,77	17221565	55,03	18551016	55,47	19975431	55,15	20661777	55,18
Трансфери з федерального бюджету	2678489	9,08	2907421	9,29	2967236	8,87	3297089	9,10	3366952	8,99
Трансфери з провінційних бюджетів	13444014	45,60	14278561	45,62	15546441	46,49	16636515	45,93	17253880	46,08
Трансфери з місцевих бюджетів	25691	0,09	35583	0,11	37339	0,11	41827	0,12	40945	0,11
Загальні витрати	29609613	100,00	31055528	100,00	33016662	100,00	35686476	100,00	36966708	100,00
Освіта	28976903	97,86	30383330	97,84	32337751	97,94	34946384	97,93	36193420	97,91
Післясередня освіта	28899579	96,93	30093079	96,90	32027595	97,00	34600485	96,96	35836590	96,94
Адміністрація	5377969	18,16	5673367	18,27	6578901	19,93	7318420	20,51	7422256	20,08
Освіта	14250885	48,13	14947966	48,13	15780869	47,80	17007798	47,66	17691098	47,86
Підтримка студентів	1031730	3,48	1100234	3,54	1191590	3,61	1335982	3,74	1359762	3,68
Інші витрати післясередньої освіти	8038995	27,15	8371513	26,96	8476235	25,67	8938284	25,05	9363476	25,33
Боргові навантаження	606483	2,05	643871	2,07	650094	1,97	709514	1,99	740786	2,00
Надлишок або дефіцит	-125158		240808		425927		532978		474872	

* розроблено за [12].

Таблиця 2. Доходи і витрати Альбертського університету*

Дохід / Витрати	2012	
	тис. CAD	%
Загальний дохід	1689366	100,00
<i>Власне джерело доходу</i>	741380	43,89
Збут товарів і послуг	470230	27,83
Плати за навчання	269355	15,94
Інший збут товарів і послуг	200875	11,89
Інвестиційний прибуток	42067	2,49
Інше власне джерело доходу	229083	13,56
а) пожертвування та інші гранти	124543	7,37
б) амортизація відкладених основних вкладів	104540	6,19
<i>Трансфери з інших рівнів уряду</i>	947986	56,11
Трансфери з федерального бюджетів (федеральні та інші урядові гранти)	184386	10,91
Трансфери з провінційних бюджетів (гранти уряду Альберти)	763600	45,20
Трансфери з місцевих бюджетів		
Загальні витрати	1685292	100,00
<i>Освіта</i>	1685292	100,00
Післясередня освіта	1685292	100,00
Адміністрація	1005922	59,69
а) заробітні плати	838600	49,76
б) виплати працівникам	167322	9,93
Освіта	430306	25,53
а) матеріали, постачання, послуги	313004	18,57
б) технічне обслуговування й ремонти	78118	4,64
в) комунальні послуги	39184	2,32
Підтримка студентів (стипендії)	90183	5,35
Інші витрати післясередньої освіти (амортизація основних фондів)	158881	9,43
<i>Боргові навантаження</i>		
Надлишок або дефіцит	4074	

* розроблено за [1].

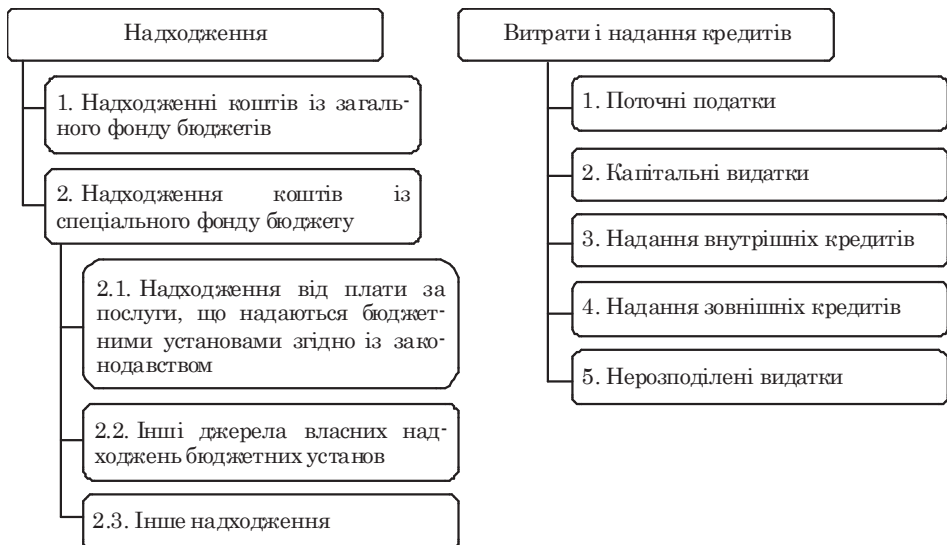

Рис. 2. Структура кошторису бюджетних установ України, розроблено за [1]

жету; 2) надходження коштів із спеціального фонду бюджету. Водночас видатки та надання кредитів мають п'ять основних складових: 1) поточні видатки; 2) капітальні видатки; 3) надання внутрішніх кредитів; 4) надання зовнішніх кредитів; 5) нерозподілені видатки.

Для порівняння наведемо дані з фінансового звіту Волинського (Східноєвропейського) національного університету (ВНУ) імені Лесі Українки за 2011 р. (табл. 3).

Таблиця 3. Надходження і видатки Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Надходження / Видатки	2011	
	тис. грн.	%
Надходження	132958	100,00
Надходження коштів із загального фонду бюджету	77892	58,58
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету	55066	41,42
Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством		
а) плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю (платне навчання)	50420	37,92
б) надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності (проживання в гуртожитках)	4337	3,26
в) плата за оренду майна бюджетних установ	309	0,24
Інші джерела власних надходжень бюджетних установ		
Інші надходження		
Видатки і надання кредитів	132958	100,00
Поточні видатки	130335	98,03
а) оплата праці й нарахування на оплату праці	75711	56,94
б) предмети, матеріали, обладнання та інвентар	10641	8,00
в) видатки на відрядження	489	0,37
г) оплата комунальних послуг та енергоносіїв	6581	4,96
д) стипендії	36913	27,76
Капітальні видатки	2623	1,97
а) придбання обладнання і предметів довгострокового користування	1120	0,84
б) капітальне будівництво та ремонт	1503	1,13
Надання внутрішніх кредитів		
Надання зовнішніх кредитів		
Нерозподілені видатки		

* розроблено за даними внутрішніх звітів Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Надходження українського ВНЗ, переведені у канадську валюту (за курсом 1 CAD = 8 грн.), становлять 16619,75 тис. CAD, що в 101,65 раза менше за дохід канадського ВНЗ. Тобто за кошти одного університету в Канаді можна утримувати 101 університет в Україні!

Як видно з табл. 3, в українському ВНЗ надходження коштів із спеціального та загального фондів бюджету співвідносяться як 41,42% до 58,58%, тобто різниця у співвідношенні власних і бюджетних коштів порівняно з Альбертським університетом незначна (в Україні частка бюджетних коштів у надходженнях вишу приблизно на 2,5% більша, ніж у Канаді). Різниця в частках виплат працівникам канадського та українського університетів складає приблизно 3% (в Канаді вона більша). Водночас найбільша відмінність у видатках ана-

лізованих університетів полягає у виплаті стипендіальних коштів: в Україні їхня частка в п'ять разів більша.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити такі **висновки**:

1. Загальний дохід канадських ВНЗ складається з двох основних частин: 1) власне джерело доходу; 2) трансфери з інших рівнів уряду. Загальні витрати також мають дві основні складові: 1) освіта; 2) боргові навантаження.

2. Надходження українських ВНЗ складаються з двох основних частин: 1) надходження коштів із загального фонду бюджету; 2) надходження коштів із спеціального фонду бюджету. Видатки та надання кредитів мають п'ять основних складових: 1) поточні видатки; 2) капітальні видатки; 3) надання внутрішніх кредитів; 4) надання зовнішніх кредитів; 5) нерозподілені видатки.

3. Бюджет Альбертського університету в Канаді більший у 100 разів, ніж ВНУ імені Лесі Українки в Україні.

4. Спостерігається незначна різниця у співвідношенні власних і бюджетних коштів українських ВНЗ порівняно з канадськими (в Україні частка бюджетних коштів у надходженнях вишу приблизно на 2,5% більша, ніж у Канаді).

5. Частках виплат працівникам у канадському університеті приблизно на 3% більша, ніж в українському. Водночас в Україні частка виплат стипендіальних коштів у п'ять разів більша, ніж у Канаді.

Для того, щоб збільшити доходи українських університетів, їм, як і канадським, слід активніше залучати до фінансування своєї діяльності кошти обласних і міських бюджетів (якими у Канаді є кошти провінційних і місцевих бюджетів). Це можливо завдяки виконанню на замовлення обласної та міської влади фундаментальних і прикладних досліджень, наукових розробок, надання науково-технічних послуг, реалізації спільних наукових та науково-технічних програм і проектів.

Окрім того, потрібно активізувати міжнародну діяльність за рахунок виконання міжнародних проектів із залучення коштів іноземних організацій, розробити ефективну маркетингову політику, яка дозволить збільшити надходження від реалізації різноманітних товарів і послуг.

1. Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2002 №57 // zakon.rada.gov.ua.

2. *Видишко Н.В.* Навчання і виховання у парадигмі вищої освіти Канади // Вісник Черкас. ун-ту.— Серія: Пед. науки.— 2008.— №125.— С. 59–62.

3. *Комарчин О.В., Скоропад І.С.* Витрати державного бюджету на освіту // Наук. вісник НЛТУ України.— 2011.— Вип. 21.7.— С. 364–369.

4. *Кундицький О.* Роль і значення бюджетного фінансування освіти у відтворенні робочої сили та поліпшення її якості у вітчизняній економіці // Екон. науки.— Серія: Екон. теорія та екон. історія.— 2009.— Вип. 6, Ч. 1 // archive.nbu.gov.ua.

5. *Муравська В.А.* Тенденції фінансування вищої освіти в Україні та за кордоном // Облік і фінанси АПК.— 2011.— №1.— С. 160–163.

6. *Олексин А.Г.* Аналіз фінансування вищої освіти в Україні // Вісник Ун-ту банк. справи НБУ.— 2012.— №1.— С. 120–122.

7. *Панченко І.А.* Фінансування наукової діяльності як необхідна умова інноваційного розвитку держави // Сталий розвиток економіки.— 2011.— №7.— С. 45–50.

8. *Свінцов О.М.* Структура освітнього комплексу суспільства: світові тенденції та українські реалії // Наук. вісник НЛТУ України.— 2007.— Вип. 17.2.— С. 311–319.

9. *Чекаловська Г.З.* Зарубіжний досвід фінансування вищої освіти // Вісник Чернівець. торгов.-екон. ін-ту.— 2012.— №1.— С. 441–447.

10. Яременко Л.М. Економіка вищої школи зарубіжних країн в сучасних умовах господарювання // Екон. вісник ун-ту.– 2009.– Вип. 13 // archive.nbu.gov.ua.

11. Annual Financial Statements // www.financial.ualberta.ca.

12. Universities and colleges revenue and expenditures // www.statcan.gc.ca.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2013.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua

тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Маркетинг: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка, д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2011. – 632 с. Ціна без доставки – 140 грн.

Має гриф підручника від МОН України.

У підручнику в концентрованому вигляді викладено зміст усіх нормативних дисциплін по спеціальності «Маркетинг». По кожній з дисциплін базового курсу пропонуються контрольні питання, тести, глосарій і література.

Для викладачів, майбутніх бакалаврів і магістрів, аспірантів, маркетологів-практиків, наукових працівників, а також для всіх, хто цікавиться сучасними технологіями маркетингу.

Зміст

Розділ 1. Базовий маркетинг

Розділ 2. Маркетинговий менеджмент

Розділ 3. Маркетингові дослідження

Розділ 4. Товарознавство

Розділ 5. Стандартизація і сертифікація продукції та послуг

Розділ 6. Поведінка споживача

Розділ 7. Логістика

Розділ 8. Маркетингова товарна політика

Розділ 9. Товарна інноваційна політика

Розділ 10. Маркетингова політика розподілу

Розділ 11. Інфраструктура товарного ринку

Розділ 12. Промисловий маркетинг

Розділ 13. Інформаційний маркетинг

Розділ 14. Маркетинг у банку

Розділ 15. Маркетинг послуг

Розділ 16. Інформаційні технології в маркетингу

Розділ 17. Міжнародний маркетинг

Розділ 18. Кон'юнктура світових товарних ринків

Розділ 19. Маркетингова цінова політика

Розділ 20. Маркетингова політика комунікацій

Розділ 21. Рекламний менеджмент

Розділ 22. Стратегічний маркетинг

Розділ 23. Комерційна діяльність посередницьких організацій

Розділ 24. Маркетинг персоналу